

Жетибаев Жандос Копжасаровичтің
«6D030100 – Құқықтану» мамандығы бойынша Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынған «Электрондық мәмілелерді ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың даму дәуірінде жасау және орындау ерекшеліктері» тақырыбы бойынша диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің
ШКІРІ

p/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	2) Диссертация тақырыбы ғылымның даму бағыттарына <u>сәйкес келеді</u> және келесі мемлекеттік бағдарламалар аясында <u>орындалған</u> : I. ҚР Президентінің 2021 жылғы 15 қазандағы №674 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» цифрлық кеңістікті дамыту, алдымен, цифрландыру және ақпараттандыру саласын жетілдіруден бастау міндетімен қатар мемлекеттік басқаруды және экономиканы цифрландыру аясында; II. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы No 827 қаулысымен бекітілген «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы аясында; III. ҚР Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2018 жылғы 10 қаңтардағы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауы аясында.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Бұл диссертациялық жұмысты «электрондық мәмілеге» байланысты қазақ тілінде жазылған алғашқы іргелі еңбектердің бірі деп пайымдауға болады. Сондықтан да зерттеу жұмысы азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу салаларына өзінің <u>елеулі үлесін қосады</u> . Диссертациялық жұмыс ғылымға деген <u>маңыздылығы жоғары</u> , нақтырақ айтатын болсақ, «Электрондық мәміленің» құқықтық табиғаты кәзіргі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуымен, мемлекеттік басқару мен экономика салаларының жаппай цифрландыру дәуірінде өзінің өзектілігін жоғалтпайтын салалардың бірі ретінде танылады. Сондықтан да қоғам өміріне терең еніп, адамдар арасында кеңінен қолданылып жүрген электрондық мәмілелерді зерттеу <u>маңызды</u> болып табылады. Осы ретте, диссертация аясындағы «электрондық

			мәмілелерге» қатысты теориялық факторлармен қатар құқық қолданушылық және заң шығармашылық тәжірибеде қолдануға мүмкіндік беретін оның практикалық тұсы диссертациялық жұмыстың маңыздылығын айқындап, арттыра түсті.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары ; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Диссертациялық зерттеу жұмысының өзі жазу деңгейі жоғары . Диссертациялық зерттеу нәтижелері автордың өз бетінше ғылыми материалдары жинақтау, талдау, заңнамалық актілерге түсініктеме беру және отандық, шетелдік сот тәжірибесін зерттеу негізінде қол жеткізілген. Автормен Қазақстанда отандық және шет елдердің тәжірибесінің негізінде электрондық мәмілелерді кемелдендіру бойынша жаңа ұсыныстар жасалынды.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген ; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертациялық зерттеу тақырыбының өзектілігі негізделген . Автор жүргізген зерттеу электрондық құжат айналымы саласындағы қатынастарды азаматтық-құқықтық реттеудің бірқатар шешілмеген теориялық және құқықтық мәселелерінің бар екендігін көрсетеді. Қазақстанда электрондық құжат айналымы саласындағы қатынастарды құқықтық реттеудің азаматтық-құқықтық аспектілеріне арналған іргелі ғылыми зерттеулер жоқ. Осыған байланысты электрондық құжат айналымы институтын теориялық тұрғыдан түсіну, оны пайдалану тиімділігі және Қазақстан Республикасының электрондық құжат айналымы саласындағы қолданыстағы заңнамасын одан әрі жетілдіру қажеттілігі туындайтыны негізделген.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды ; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Диссертация 12 бөлімшені қамтитын 3 тараудан тұрады және мазмұн құрылымы логикалық түрде өзара байланысты. Диссертация мазмұны диссертация мәнін ашады, диссертация мазмұнын айқындайды .
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді ; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертациялық зерттеудің барлық бөлімдері мен нәтижелері өзара байланысты және қойылған мақсаттар мен міндеттер диссертация тақырыбына сәйкес келеді . Диссертациялық зерттеудің мақсатына жету жолында 8 міндет бойынша 9 тұжырымдардың негізінде шешілген.

		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <p>1) толық байланысқан;</p> <p>2) жартылай байланысқан;</p> <p>3) байланыс жоқ</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың бөлімдері өзара логикалық тұрғыда толық байланысқан және диссертациялық зерттеудің мәнін ашады.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <p>1) сыни талдау бар;</p> <p>2) талдау жартылай жүргізілген;</p> <p>3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>Автормен ұсынылған жаңа шешімдер толық дәлелденген және бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланғандықтан, жұмыста сыни талдау бар. Автор отандық және шетелдік тәжірибелер мен ғылыми әдебиеттерге сыни шолу жасаған.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар салыстырмалы түрде қарағанда толығымен жаңа деп санауға болды, өйткені жүргізілген зерттеу жұмысының нәтижелері бойынша электрондық мәміле саласын құқықтық реттеу үшін және қолданыстағы азаматтық заңнаманы кемелдендіру мақсатында жаңалығымен ерекшеленетін тұжырымдар, ұсыныстар жасалынған.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертация барысында жасалынған қорытындылары толығымен жаңа деп санауға болады.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Автордың диссертация тақырыбының мәнін ашу мақсатында электрондық мәміле саласына кешенді және жүйелі түрде қарау бұл тақырыпты жан-жақты талдау нәтижесінде ұсынылып отырған техникалық, технологиялық, экономикалық шешімдері толығымен жаңа болып табылады.</p>

6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген</u> /негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертацияда тұжырымдалған барлық қорытындылар жоғары дәрежелі негізделгенін кең ауқымы теориялық және нормативтік дереккөздердің пайдаланылуы дәлелдейді. Сонымен қатар автормен Қазақстанда отандық және шет елдердің тәжірибесінің негізінде электрондық мәмілелерді кемелдендіру бойынша жаңа ұсыныстар жасалған. Сондықтан, зерттеу нәтижесінде жасалынған қорытындылар <u>негізделген</u> .
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ</p>	<p>1. Қазақстан заңнамасында электрондық мәмілелерді құқықтық реттеуге байланысты қабылданған маңызды шараларға қарамастан, «электрондық мәміле» ұғымы әлі күнге дейін айқындалмаған. Сәйкесінше, «электрондық мәміленің» құқықтық табиғатын айқындау процесін оған анықтама беруден бастаған жөн, деп пайымдаймыз. Сондықтан да отандық заңнаманы кемелдендіру мақсатында «электрондық мәміле» ұғымына келесідей анықтама ұсынылады: «Электрондық мәміле – тараптардың ерікті келісіммен электрондық деректермен алмасуға негізделген ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы ақпараттық ортада жазбаша нысанда көрініс табатын, сондай-ақ азаматтық құқықтық қатынастарды туындатуға, өзгертуге немесе тоқтатуға бағытталған жеке және заңды тұлғалардың еркін білдіретін іс-әрекеттері».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) Тривиалды ма? • Жаңа ма? 1) ия; • Қолдану деңгейі: 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? 2) жоқ. <p>2. Бүгінгі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың даму заманында электрондық мәмілелерді жасау сатысының ерекшелігі, басқа жазбаша нысандағы мәмілелерге қарағанда, техникалық құралда «ОК» батырмасын жылдам басу арқылы немесе соған мағынасы жағынан ұқсас oferta және акцепт жасаудан тұрады, ал сатып алушы/тапсырыс беруші тарапынан орындау сатысы да оның тауардың, жұмыстың, қызметтің құнын телеу жөніндегі міндетін жедел түрде толық немесе ішінара орындауы арқылы жүреді. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың көмегімен жасалатын электрондық мәмілелер (оның ішінде «клик-келісімшарттары», «брауз-келісімшарттары»), нүктені басу</p>

		<p>арқылы жасалатын мәмілелер бойынша тұтынушыға мәміленің мазмұнымен танысуды қиындату немесе мәміле мазмұнымен танысу батырмасын байқалмайтын не көрінбейтіндей етіп, ұсақ шрифтімен немесе ыңғайсыз жерде орналастыру жағдайлары жиі кездесу үстінде. Осындай істер бойынша сот тәжірибесінде бірізділік қалыптаспаған, бір тобы мәмілені жарамды деп таныса, екінші топ судьялар жарамсыз деп танып жатыр. Сол себепті электрондық мәмілелер бойынша келесідей ұсыныстар білдірілуде:</p> <p>- ҚР АҚ 158-бабын келесідей мазмұндағы 1-1 тармағымен толықтыру ұсынылады: «1-1. Электрондық мәмілелер бойынша Oferent тарапынан мәміле мазмұнымен танысу көрінеу қиындатылған жағдайда ондай мәміле жарамсыз деп танылады немесе осы себеппен құқықтары бұзылған тараптың пайдасына қарастырылады».</p> <p>- Сонымен қатар, «Мәмілелер жарамсыздығының және олардың жарамсыздығының салдарларын соттардың қолдануының кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 7 шілдесіндегі № 6 Нормативтік қаулысына келесідей толықтыру енгізу ұсынылады: «Егер келісімді интернет желісі арқылы жасау барысында бір тарап (oferent) басқа тарапқа (акцептантқа) мәміле жасау кезінде қолайсыздық тудыратын фактілер туралы хабарламаған жағдайда электрондық мәміле жарамсыз деп табылады немесе дау осы себеппен құқықтары бұзылған тараптың пайдасына шешіледі».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? <ol style="list-style-type: none"> 2) жоқ • Жаңа ма? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; • Қолдану деңгейі: <ol style="list-style-type: none"> 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; <p>Сотта онлайн-несие қызметінен туындаған дауларды қарау мәселелері // «SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» атты III Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы. – Нур-Сұлтан, 2019. – Б. 47-50</p> <p>3.«Электрондық құжат және электрондық цифрлық қолтаңба туралы» ҚР Заңы бойынша азаматтық құқықтық мәмілелер жасауда құқықтық қатынастар орнатылуын, өзгертілуін немесе тоқтатылуын көздейтін</p>
--	--	--

		<p>электрондық құжаттар электрондық-цифрлық нысанда және тек электрондық цифрлық қолтаңба (ЭЦҚ) арқылы ғана куәландырылған болу керек. Бұл қазіргі уақытта кенінен таралған электрондық хаттармен алмасу арқылы немесе цифрлік техникалық құралда нүктені басу арқылы жасалатын мәмілелерді (клик-келісімшарттары, брауз-келісімшарттары) және өзге де электрондық түрдегі мәмілелерді жасалғандығын, толығымен немесе ішінара орындалғандығын тануға кедергі болып келеді және ҚР АҚ-ң 152-бабына сай емес болады.</p> <p>Осы орайда аталмыш Заңның преамбуласына назар аударатын болсақ, бұл Заң барлық жағдайлардағы интернет желісін пайдаланып жасалған электрондық мәмілелерге емес, ал тек қана электрондық цифрлық қолтаңбалар арқылы куәландырылған электрондық құжаттар айналымы саласында туындайтын құқықтар мен міндеттерді реттеуге бағытталған. Сондықтан Жоғарғы Соттың нормативтік қаулысының жобасына осындай түсініктеме енгізу қажет және тәжірибеде ЭЦҚ арқылы куәландырылған құжаттарды шектелген мағынада пайдалану жөн болады деп тұжырымдаймыз, яғни электрондық құжаттардың аясын тек ЭЦҚ-ны қолдану арқылы жасалынған құжаттармен шектемеу қажет, өйткені бұл шектеу цифрлық қолтаңбаның аналогтарын пайдалану арқылы жасалынатын электрондық түрдегі өзге де құжаттарды заңнамалық деңгейде «электрондық құжат» терминінің шеңберіне енгізбейді.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? <ol style="list-style-type: none"> 2) жоқ • Жаңа ма? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; • Қолдану деңгейі: <ol style="list-style-type: none"> 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; <p>Германия мемлекетінің тәжірибесі бойынша электрондық мәмілелердің құқықтық жағдайы // Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институтының ЖАРШЫСЫ ғылыми-құқықтық журнал. №3(61)-2020, Б. 201-207.</p> <p>4.Электрондық мәмілелер жазбаша нысандағы мәмілелер түріне жататындықтан, олар жазбаша дәлелдеме санатына жатады. Алайда, жоғарыда келтірілген негіздер бойынша ЭЦҚ-мен расталмаған</p>
--	--	---

		<p>электрондық құжат дәлелдеме ретінде танылу мүмкіндігі шектелуде. Осы орайда ҚР АПК 100-бабының 6-бөлігіне келесідей өзгерістер ұсынылады: «6. Электрондық құжаттар немесе ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың көмегімен жасалынған өзге де құжаттар нысанындағы дәлелдемелер немесе электрондық цифрлық қолтаңбамен куәландырылған құжаттар сотқа осы бапта белгіленген қағидалар сақтала отырып ұсынылады».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? <ol style="list-style-type: none"> 2) жоқ • Жаңа ма? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; • Қолдану деңгейі: <ol style="list-style-type: none"> 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; <p>Электрондық дәлелдемелердің азаматтық сот ісін жүргізудегі ерекшеліктері // «ҚҰҚЫҚ және МЕМЛЕКЕТ» ғылыми-ақпараттық журнал. №3-4(88-89)-2020, Б. 118-137.</p> <p>5.Электрондық мәмілелердің табиғатына байланысты, оларды жасау немесе орындау туралы ақпараттар тез арада жойылуы қаупі бар. Ал электрондық дәлелдемелерді қамтамасыз ету туралы нормалар заңнамада нақты орын алмаған, оларды дәлелдеме ретінде тану және бағалау кезінде әртүрлі тәжірибе қалыптасып жатыр. Сондықтан электрондық мәмілелер бойынша дауларды шешуде бірізділік орнату мақсатында ҚР Азаматтық процесілік кодексіні «Электрондық дәлелдемелерді қамтамасыз ету» атты келесідей мазмұндағы жаңа 69-1-баппен толықтыру ұсынылады:</p> <p>«1. Электрондық дәлелдемелерді қамтамасыз ету интернет желісінде жіберілген немесе қабылданған хат-хабарламаларды, өзге ақпараттарды; компьютердегі немесе басқа электрондық жеткізгіште сақталған ақпараттарды маманның қатысуымен қарап тексеру хаттамасымен рәсімделеді.</p> <p>2.Электрондық дәлелдемелерді қамтамасыз ету нотариаттық заңнамада көзделген тәртіппен сотқа дейінгі іс жүргізу шеңберінде де, сондай-ақ сот талқылауы процесінде де соттармен интернет жүйесінде орналастырылған ақпараттарды қарау хаттамасын толтыру арқылы жүзеге асырылуы мүмкін».</p>
--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? 2) жоқ • Жаңа ма? 1) ия; • Қолдану деңгейі: 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? 2) жоқ. <p>6.Қазіргі таңда отандық сот тәжірибесінде электрондық мәмілелер бойынша дәлелдемелерді электрондық тасымалдағышта, оның ішінде тек компакт дискі форматында ұсыну қалыптасқан. Алайда, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар даму заманында дәлелдемелердің жарамдылығын тану мен ұсыну тәсілдері көбейіп келеді. Бұл ретте, интернет желісінде, ұялы телефондарда орналасқан ақпараттарды сақтап қалу мақсатында оларды скриншот жасау тәжірибесі кең тарауда. Осыған байланысты соттар скриншотты заңды жазбаша дәлелдеме ретінде тани алады деп тұжырымдаймыз. Технологиялардың дамуын ескере отырып, скриншоттың дәлелдемелер иерархиясындағы орнын нормативтік түрде бекіту қажет, ол үшін ҚР Жоғарғы Сотының арнайы нормативтік қаулы қабылдауы ұсынылады (Б қосымшасы).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? 2) жоқ • Жаңа ма? 1) ия; • Қолдану деңгейі: 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; <p>Электрондық дәлелдемелердің азаматтық сот ісін жүргізудегі ерекшеліктері // «ҚҰҚЫҚ және МЕМЛЕКЕТ» ғылыми-ақпараттық журнал. №3-4(88-89)-2020, Б. 118-137.</p> <p>7.ҚР Азаматтық процесілік кодексте бекітілген нормаларда электрондық дәлелдемелер жалпылама сипатында берілгенін ескере отырып, келесідей нақтылаушы сипаттағы өзгерістерді ұсынамыз: - ҚР АПК 65-бабының 2-бөлігіне:</p>
--	--	--	---

			<p>«2. Аудио-, бейнежазбалар, оның ішінде байқау және (немесе) тіркеу аспаптарымен алынғандар, фото және (немесе) киноға түсіру материалдары, <i>оның ішінде скриншоттар</i>, электрондық, цифрлық және өзге де материалдық жеткізгіштердегі басқа да материалдар жарамды дәлелдемелер ретінде танылуы мүмкін».</p> <p>- ҚР АПК 99-бабының 1-бөлігіне:</p> <p>«1. Дәлелдемелер іс үшін маңызы бар және іске қатыстылығы мен оған жол берілетіндігі өлшемшарттарына сай келетін аудио-, бейнежазбаларды, оның ішінде байқау немесе тіркеу аспаптарымен алынған аудио-, бейнежазбаларды, фотоға және киноға түсіру материалдарын, <i>оның ішінде скриншоттарды</i> камтитын ақпараттың материалдық жеткізгіштері мен электрондық және цифрлық жеткізгіштердегі басқа да материалдар ұсынылуы мүмкін».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; 2) жоқ • Жаңа ма? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 3) кең • Қолдану деңгейі: <ol style="list-style-type: none"> 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; <p>Электрондық дәлелдемелердің азаматтық сот ісін жүргізудегі ерекшеліктері // «ҚҰҚЫҚ және МЕМЛЕКЕТ» ғылыми-ақпараттық журнал. №3-4(88-89)-2020, Б. 118-137.</p> <p>8. Қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамыған заманында электрондық мәмілелердің жасалу нысанын айқындау қажеттігі туындады. Ежелгі рим құқығынан бастап, өзге мемлекеттерде де сияқты, ҚР Азаматтық кодексінің аясында мәмілелердің «нысаны» тек жазбаша және ауызша санаттарына бөлінеді. Дегенмен, ҚР Азаматтық кодексінің 152-баптың 1-1 тармағына сәйкес мәміленің жазбаша нысаны «қағаз жеткізгіште немесе электрондық нысанда» жасалатындығы көрсетілгендіктен, бұл норма өзгерісті қажет етеді. Сондықтан да ҚР Азаматтық кодексінің 152-баптың 1-1 тармағында көрініс тапқан «электрондық нысанда» деген сөз тіркесін «электрондық түрде» деп өзгерту ұсынылады, себебі электрондық мәміле ол жазбаша нысандағы мәміленің бір түрі болып табылады.</p>
--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? 2) жоқ • Жаңа ма? 1) ия; • Қолдану деңгейі: 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; <p>Электрондық мәмілені реттеуде заңнаманы жетілдірудің кезі келді // «GLOBAL SCIENCE AND INNOVATIONS 2019: CENTRAL ASIA» атты V Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы. – Астана, 2019. – Б. 351-354.</p> <p>9.Бүгінгі таңда заңнамада өсиетті электронды түрде рәсімдеуге тыйым салынбағанымен, мұндай әрекетке рұқсат та нақты берілмеген. Бұл мәселеге қатысты ғылыми ортада, құқық қолданушылық тәжірибеде мұра қалдырушының еркін анықтауда және мұрагерлік құқық субъектілерінің құқықтарының бұзылуына ықпал ету қаупіне байланысты орынды пікірлер туындайды. Сол себепті өсиетті электронды түрде жасауға тыйым салуды заңнама деңгейінде қарастыру керек. Осыған байланысты, ҚР АҚ-де 1050-бабының 2-тармағын жаңа тармақшамен толықтыру ұсынылады: «3) қашықтықтан өсиетті электрондық түрде жасауға тыйым салынады».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; • Тривиалды ма? 2) жоқ • Жаңа ма? 1) ия; • Қолдану деңгейі: 3) кең • Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; <p>Запрет на совершение завещания в электронном виде по законодательству Республики Казахстан: проблемы и пути их решения // Вестник Карагандинского университета. Серия «Право». № 3(103)/ 2021, С. 163-169.</p>
--	--	--	--

8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Зерттеу жұмысының барысында таңдалған әдістер диссертациялық жұмыста негізделген және егжей-тегжейлі сипатталған. Негізгі нәтижелерді алу үшін жалпы ғылыми әдістер, теориялық талдау әдісі, зерттеудің эмпирикалық әдістері қолданылды.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдана отырып, ғылыми зерттеулердің заманауи әдістері мен мәліметтерді өңдеу және түсіндіру әдістерін қолдану арқылы алынды.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	-
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер өзекті, нақты және сенімді отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталды</u> . Диссертациялық зерттеу барысында отандық және шетелдік нормативтік актілерді қоспағанда, 217 дерек көздері қолданылды.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиет тізімі әдеби шолу үшін <u>жеткілікті</u> болып табылады. Зерттеу барысында автор отандық және шетелдік ғылыми еңбектерді, ҚР мен шет елдердің нормативтік-құқықтық базасын, сондай-ақ отандық және шетелдік сот практикасының материалдарын қамтитын түрлі дереккөздерді пайдаланды.

9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың теориялық <u>маңызы жоғары</u> , өйткені зерттеу нәтижелері жоғары оқу орындарында «мәміле», «электрондық мәміле» және «электрондық дәлелдеме» бағыттарын зерттейтін азаматтық құқық, азаматтық процестік құқық және басқа да пәнаралық дисциплиналар аясында студенттерге, магистранттарға сабақ беру барысында және ғылыми ізденушілік аясында кеңінен пайдалануға болады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Диссертациялық зерттеу нәтижесінде алынған тұжырымдар мен қорытындылардың практикалық <u>маңызы жоғары</u> . Зерттеуде қалыптастырылған тұжырымдар мен ережелердің ҚР Азаматтық кодексіне арналған өзгерістер мен толықтыруларды даярлау, Қазақстан Республикасындағы электрондық сауда мен электрондық мәмілелерді құқықтық реттеу, процестік нормаларды жетілдіру туралы басқа да нормативтік актілерді даярлау, білім беру саласында және сот тәжірибесінде, заң шығарушылық қызметте азаматтық заңнаманы кемелдендіру мақсатында қолданылуға жатады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) <u>жоғары</u> ; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертанттың академиялық жазу сапасы жоғары, зерттеу жұмысы ғылыми-теориялық стильмен және кәсіби ғылыми тілмен жазылған.

Қорытынды: Диссертациялық зерттеудің жоғарыда аталған тұстарын ескере отырып, Жетібаев Жандос Копжасаровичтің «Электрондық мәмілелерді ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың даму дәуірінде жасау және орындау ерекшеліктері» атты диссертациялық жұмысының өзекті тақырыпқа арналған, оның тұжырымдары мен нәтижелері ғылыми маңызға ие. Сондықтан да Жетібаев Ж.К. «6D030100 – Құқықтану» мамандығы бойынша Философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты.

Сың пікір беруші:

з.ғ.к., әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Азаматтық құқық және аттестаттау басқармасының доценті
«17 маусым» 2022 ж.

А.Б. Омарова